

АНОТАЦІЯ

Федоровська І.С. **Образний зміст поезій Валентини Антонюк у камерно-вокальній ліриці українських композиторів ХХІ століття.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2024.

Зміст анотації. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту присвячено феномену поетичної творчості відомої співачки та педагога Валентини Геніївни Антонюк через розкриття образного змісту її віршів у камерно-вокальних творах сучасних українських композиторів ХХІ століття – Левка Колодуба, Віталія Кирейка та Валерія Антонюка. Усвідомлення поезії, як провідного потенційного елемента майбутньої музичної форми, підіймає цілу низку питань філософського, естетико-культурологічного та музикознавчого плану, адже поява кожного «нового» музичного прочитання – це вияв самобутньої художньої рефлексії, здатної трансформувати естетичні параметри жанрового канону, укріпити його комунікативні зв'язки тощо. У цьому ракурсі творчість Валентини Антонюк, як центральний **предмет** даного дослідження постає ще актуальнішою, оскільки вона спрямована на поглиблення проблематики образу національної культури та національно свідомої особистості, а відтак – співзвучна найсучаснішим проблемам національної мистецької дійсності. До того ж, камерно-вокальні твори, написані на тексти Валентини Антонюк, іще не отримали ґрунтовного висвітлення у наукових джерелах, незважаючи на те, що їх стилістика репрезентує знакові авторські стилі провідних сучасних українських митців поетичного та музичного «слова».

Взаємодія різних семіотичних систем є домінуючою тенденцією у розвитку художньої культури як минулого, так і теперішнього століть. Свого

часу її поява була зумовлена посиленнями творчими пошуками механізмів збагачення спектру виразових засобів, а згодом, з активізацією процесів синестетичного сприйняття, взаємовідносини між різними видами мистецтв лише посилювалися. Головним же результатом даного художнього явища стало прагнення митців до всебічного художнього синтезу – найвищої форми взаємодії і взаємозв'язку різних семіотичних систем, зміст яких важко досягнути без усвідомлення їх художньої сутності та виразового потенціалу.

Камерно-вокальний твір являє собою складну інтегровану цілісність, у якій музична інтонація та поетичне слово постають основними семантично активними елементами. Враховуючи позапонятійність та варіативність смислового значення, музичну інтонацію вирізняє унікальна здатність мобільно викликати емоційні реакції; за змістом вона полісемантична, оскільки кожна з її складових – тембр, динаміка, звуковисотність – володіє своєю індивідуальною виразністю. Натомість, у структурі поетичного слова яскраво виділяються два рівні: ідейно-змістовна сторона (образність) та її фізичне втілення (специфіка метроритміки, звукових комбінацій тощо). Відтак, у даній роботі було окреслено декілька шляхів втілення слова у музиці: як тексту, що звучить «тут і зараз»; як слова, вилученого з загального контексту; як слова, що не звучить, але передбачає наявність певного інформативного поля; як слова, що не має конкретних смислів, а виступає у ролі символу. Загалом усі ці різновиди підкреслюють відкритість поетичного елемента та його інтерпретаційний потенціал.

У роботі виділено актуальність дослідження явища міжвидової інтерпретації, що, у зв'язку із своєю дотичністю до суміжних сфер гуманітарної науки, потребує оновлення термінологічної та методологічної бази. Адже в музикознавстві виділяють три фактори, що впливають на різновид музично-поетичного синтезу: коли на перший план виходить сюжетно-тематичний елемент, інтонаційний елемент, або ж структурно-ритмічна організація. Саме ці параметри формують ступені адекватності музичної інтерпретації поетичного тексту, виділяючи точний тип художнього

перекладу, вільний тип та твори із узагальнено-жанровою адекватністю.

У Розділі 1.2 було проаналізовано праці сучасних українських музикознавців, у яких продемонстровано системність наукового підходу в осмисленні синтетичної природи художнього тексту. Нами доведено, що переважна більшість науковців у своїх дослідженнях висловлює думку щодо рівноправності слова та музики у процесі їх синтезу (діалогу), наголошуючи на тому, що і вербальна, і музична складові в результаті зазнають трансформацій. Поліфонічний принцип вивчення феномену художності синтезу слова і музики дозволяє розглядати ці семіотичні системи у різних контекстах. Так, спираючись на досвід представників німецької філософської герменевтичної школи Г.-Г. Гадамера, дослідники активно застосовують поняття музично-вербальної емінентності (О. Фрайт); нового змісту з точки зору синтетичної природи камерно-вокального твору також набуває поняття музично-поетичного діалогу (Н. Харандюк, А. Калініна) тощо.

Другий розділ дослідження посвячено аналізу художнього світу поезій Валентини Антонюк, - однієї з культових постатей сучасної української камерно-вокальної школи та національної культури. Відома співачка та педагог, вона виховала цілу плеяду співаків, визнаних як на теренах України, так і за її межами. Однак, поетична творчість мисткині на сьогоднішній день залишається практично *terra incognita*, хоча в її поезіях, серед яких збірки «Батьківські Луки» (1996), «Чистий четвер» (1996), «Колискова для тебе» (1998), відобразився глибокий натхненний світ, сповнений містичних осяянь, заряджений кодом українства, його символікою та культурою.

Доведено, що поетичні твори В. Антонюк зберігають міцний зв'язок з українською лірикою XIX–XX століття, що в свою чергу актуалізувало проблему висвітлення стилів українських романтиків. Так, у творах Лесі Українки, Бориса Грінченка, Михайла Старицького, Олени Пчілки, Івана Франка можна віднайти суголосну авторському стилю В. Антонюк пантеїстичну символіку, теми та сюжети філософсько-екзистенційного плану, апелювання до підсвідомого, міфологічного, позараціонального тощо. Загалом

відзначимо, що стильовим підґрунтям особистісних інтенцій В. Антонюк-поетеси стала міфо-поетична образність символістського світобачення, сформована на основі національної фольклорної традиції та послідовно розкрита у найкращих зразках творів видатних поетів попередніх епох і сучасності. Аналіз художньої образності віршів В. Антонюк дозволив зробити наступні висновки щодо світоглядної позиції та поетичного стилю авторки: вона втілюється крізь образи природи, які є носіями багатозначного семантичного ряду. Кожен образ (чи артефакт) природи у розглянутих віршах В. Антонюк набуває ролі символу, тобто знаку. Семантика ж символу виходить далеко за межі буквального значення і розкривається крізь призму метафоричного порівняння. Категорія часу, як і простору, залишається відкритою. Таким чином особливого значення набуває символічна тріада: мить (тут і зараз) – нескінченність (вічність) – пам'ять (зв'язок).

У підсумку можна сказати, що поезія Валентини Геніївни Антонюк на всіх рівнях демонструє глибоку рецепцію кращих зразків національної літератури та, водночас, є прикладом власних складних внутрішніх переживань.

Музичні інтерпретації віршів В. Антонюк, створені композиторами Л. Колодубом, В. Кирейком та В. Антонюком, яскраво репрезентують жанри солоспівів та вокальних циклів. У вокальних циклах «Бентежність» (композитор Л. Колодуб) та «Теплі Пісні» (композитор В. Антонюк) саме поезії Валентини Антонюк формують характерний розділово-епізодичний сюжетний ряд, впливають на специфіку мелодики вокальної партії (декламаційний імператив – монолог), визначають тип фортепіанної фактури та характерні жанрові риси солоспівів. У вокальних мініатюрах, поетичні тексти яких насичені яскравими метафорами, спостерігається подвійний «художній зміст», що виявляється на рівні сприйняття образності, відтворення ритмоінтонації вірша, в контексті трансформації образу (із застосуванням жанрово-фактурного параметру) тощо. В окремих випадках виявлені трансформації поетичного тексту передбачають численні повтори поетичних

рядків, введення вокалізів, розмежування слів та фраз тощо.

Загалом, камерно-вокальна музика на вірші В. Антонюк відзначається витонченою виразністю музичної матерії. Це – ілюстрації поетичного генія Валентини Антонюк, у яких проявився дух експериментування та різнопланово розкрився філософсько-символічний зміст.

Ключові слова: поезії Валентини Антонюк, міжвидовий художній переклад, синтез, інтерпретація, монологічність, ідіостиль, філософсько-символічний зміст, мікроцикл.

SUMMARY

Fedorovska I. The figurative content of Valentina Antonyuk's poems in the chamber and vocal lyrics of Ukrainian composers of the 21st century. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Scientific substantiation of a creative art project for obtaining a creative degree of Doctor of Arts in the specialty 025 "Musical Art" (field of study 02 "Culture and Arts"). – National Music Academy of Ukraine named by P. I. Tchaikovsky, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2024.

Summary content. The scientific substantiation of the creative art project is devoted to the phenomenon of the poetic creativity of the famous singer and teacher Valentina Antonyuk in the context of revealing the figurative content of her poems in the chamber and vocal works of modern Ukrainian composers of the 21st century - Lev Kolodub, Vitaliy Kyreiko and Valeriy Antonyuk. The awareness of poetry as a leading potential element of the future musical form raises a whole series of philosophical, aesthetic-cultural and musicological issues, because the appearance of each "new" musical reading is a manifestation of original artistic reflection, capable of transforming the aesthetic parameters of the genre canon, strengthening its communicative connections etc. In this perspective, the work of Valentina Antonyuk, as the central subject of this study, is even more relevant, since it is aimed at deepening the problem of the image of the national culture and the national personality, that is, it is in tune with the most modern problems of the national artistic

reality. In addition, the chamber and vocal works written to the texts of Valentina Antonyuk have not yet received thorough coverage in scientific sources, despite the fact that their stylistics represent the iconic authorial styles of the leading modern Ukrainian artists of the poetic and musical "word".

The interaction of different semiotic systems is the dominant trend in the development of artistic culture of both past and present centuries. At one time, its appearance was due to intensified creative searches for mechanisms to enrich the spectrum of expressive means, and later, with the activation of processes of synesthetic perception, the relationship between different types of art only strengthened.

The main result of this artistic phenomenon was the desire of artists for a comprehensive artistic synthesis - the highest form of interaction and interconnection of various semiotic systems, the content of which is difficult to understand without realizing their artistic essence and expressive potential.

A chamber-vocal work is a complex integrated whole, in which musical intonation and a poetic word appear as the main semantically active elements.

Taking into account the incomprehensibility and variability of semantic meaning, musical intonation is distinguished by its unique ability to mobile evoke emotional reactions; it is polysemantic in content, since each of its components - timbre, dynamics, pitch - has its own individual expressiveness. Instead, two levels stand out in the structure of the poetic word: the ideological and substantive side (imagery) and its actual physical embodiment (the specifics of metrorhythms, sound combinations, etc.).

Therefore, the work outlined several ways of embodying the word in music: as a text that sounds "here and now"; as a word removed from the general context; as words that do not sound, but imply the presence of a certain informative field; as a word that does not have specific meanings, but acts as a symbol. In general, all these varieties emphasize the openness of the poetic element and its interpretive potential.

The work highlights the relevance of the phenomenon of cross-species

interpretation, which, due to its relevance to related fields of humanitarian science, needs updating of the terminological and methodological base. In the science of musicology, researchers distinguish three factors that influence a type of musical-poetic synthesis - when a plot-thematic element, an intonation element, or a structural-rhythmic organization comes to the fore. These parameters form degrees of adequacy of the musical interpretation of the poetic text, distinguishing the exact type of artistic translation, free type and works with generalized genre adequacy.

In Section 1.2, the works of modern Ukrainian musicologists were analyzed, which demonstrated the systematicity of the scientific approach in understanding the synthetic nature of the artistic text. It was proven that the vast majority of scientists in their researches express an opinion regarding the equality of words and music in the process of their synthesis (dialogue), emphasizing that both verbal and musical components undergo transformations as a result. The polyphonic principle of studying the artistic phenomenon of the synthesis of words and music allows considering these semiotic systems in different contexts. Thus, based on the experience of representatives of the German philosophical hermeneutic school H.-G. Gadamer, researchers actively apply the concept of musical-verbal eminence (O. Fryt); a new content from the point of view of the synthetic nature of the chamber-vocal work also acquires the concept of musical-poetic dialogue (N. Kharandyuk, A. Kalinina), etc.

The second chapter of the study is devoted to the analysis of the artistic world of Valentina Antonyuk's poetry. Valentina Antonyuk is one of the cult figures of the modern Ukrainian chamber and vocal school. A well-known singer and teacher, she raised a whole galaxy of singers recognized both in Ukraine and abroad. However, to this day, the poetic work of the mystic remains practically terra incognita, although her poems, including the collections "Batkivski Luky" (1996), "Clean Thursday" (1996), "Lullaby for you" (1998), reflected a deep inspired world, full of mystical illuminations, charged with the code of Ukrainianness, its symbolism and culture.

It is proved that the poetic works of V. Antonyuk maintain a strong connection

with the Ukrainian lyrics of the 19th-20th centuries, which in turn actualized the problem of highlighting the styles of Ukrainian romantics. Thus, in the works of Lesya Ukrainka, Borys Grinchenko, Mykhailo Starytskyi, Olena Pchilka, Ivan Franko, one can find pantheistic symbolism, themes and plots of the philosophical-existential plane, appeals to the subconscious, mythological, extra-rational, etc., consistent with the author's style of V. Antonyuk. In summary, we note that the stylistic basis of the personal intentions of the poet V. Antonyuk was the mytho-poetic imagery of the Symbolist worldview, formed on the basis of the national folklore tradition and consistently revealed in the best examples of the works of outstanding poets of previous eras. The analysis of the artistic imagery of V. Antonyuk's poems allowed us to draw the following conclusions regarding the author's outlook and poetic style: she is embodied through images of nature, which are carriers of a multi-layered semantic series. Every image (or artefact) of nature in the considered poems of V. Antonyuk acquires the role of a symbol, i.e. a sign. The semantics of the symbol goes far beyond the literal meaning and is revealed through the prism of a metaphorical comparison. The category of time, like space, remains open. In this way, the symbolic triad acquires special significance: moment (here and now) – infinity (eternity) – memory (connection).

In conclusion, we can say that the poetry of Valentina Antonyuk at all levels demonstrates a deep reception of the best examples of national literature and, at the same time, is an example of her own complex inner experiences.

Musical interpretations of V. Antonyuk's poems, created by composers L. Kolodub, V. Kyreiko and V. Antonyuk, vividly represent the genres of solo singing and vocal cycles. In the vocal cycles "Embarrassment" (composer L. Kolodub) and "Warm Songs" (composer V. Antonyuk) it is poetry that forms a characteristic episodic story line, infuses the specifics of the melodic vocal part (declarative imperative - monologue), and determines the type of piano texture and characteristic genre features of solo singing.

In the vocal miniatures, the poetic texts of which are saturated with vivid metaphors, a double "artistic meaning" is observed, which is manifested at the level

of perception of imagery, reproduction of the rhythm intonation of the poem, in the context of the transformation of the image (using the genre-textural parameter), etc.

In some cases, the identified transformations of the poetic text involve numerous repetitions of poetic lines, introduction of vocalizations, separation of words and phrases, etc.

In general, chamber and vocal music on V. Antonyuk's poem is distinguished by the refined expressiveness of the musical material. These are the illustrations of the poetic genius of Valentina Antonyuk, in which the spirit of experimentation was manifested and the philosophical and symbolic content was revealed in many ways.

Key words: poems of Valentina Antonyuk, cross-species artistic translation, synthesis, interpretation, monologicity, idiostyle, philosophical-symbolic content, microcycle.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Федоровська І. С. Особливості жанрово-інтонаційних та поетичних символів у драматургії вокального циклу Валерія Антонюка «Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк». Музикознавча думка Дніпропетровщини : збірник наук. статей / ред.-упорядник В. В. Громченко. Дніпро : ГРАНІ, 2022. Вип. 23 (2). С. 61–74.

2. Федоровська І. С. Грані музичної драматургії вокального циклу Левка Колодуба «Бентежність» на вірші Валентини Антонюк. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових статей молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 61. Том 3. С. 90–96.

3. Антонюк В., Федоровська І. «Теплі Пісні» Валерія Антонюка на вірші Валентини Антонюк: поетика стилю. *Fine Art and Culture Studies*, 2023. Вип. 4. С. 3–13. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/1361>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри камерного співу та кафедри теорії та історії музичного виконавства. Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

17-18.10.2022 – *Синтез поетичного слова та музичної думки як феномен сучасної української камерно-вокальної музики (на прикладі циклу романсів В. Антонюка «Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк»)*. XVI-та Міжвузівська студентсько-аспірантська науково-практична конференція «Музичний твір як мистецько-комунікативний феномен». Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки, Науково-творче товариство аспірантів та асистентів – стажистів, Дніпро, 2022.

16.12.2022 - *Вокальний цикл Валерія Антонюка “Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк” у виконавському досвіді*. IX-та Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Мистецькі родини (ювілейні дати в рамках Другого науково-творчого проєкту «Виконавські та педагогічні традиції української школи в контексті розвитку міжнародних зв’язків. Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського, Київ, 2022.

08.06.2023 – *Художній контраст поетичних образів у драматургії вокального циклу Валерія Антонюка «Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк»*. Міжнародна науково-освітня конференція «Гуманістичні цінності людства в реаліях сучасного світу». НМАУ ім. П. І. Чайковського під патронатом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, Київ, 2023.

27.10.2023 – *Вокальні твори на вірші й переклади Валентини Антонюк: поетика стилю*. Всеукраїнський круглий стіл на тему «Про стан сучасного виконавського мистецтва». Національна філармонія України, Національна академія мистецтв України, Київ, 2023.

07.12.2023 – *Поетика стилю вокального циклу Левка Колодуба «Бентежність» на вірші Валентини Антонюк*. Міжнародна науково-

практична конференція «Світова культурна спадщина в умовах формування нового світопорядку». Національна комісія України у справах ЮНЕСКО, НМАУ ім. П.І. Чайковського, Київ, 2023.

20.12.2023 – *Єдність поетичного слова та музичної думки як феномен сучасної української камерно-вокальної музики (на прикладі циклу романсів Валерія Антонюка «Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк»)*. XI Всеукраїнська науково - практична конференція «Актуальні питання мистецької педагогіки: сучасний стан, перспективи розвитку». Хмельницька гуманітарно - педагогічна академія, Хмельницький, 2023.

Презентовано чотири творчих мистецьких проєкти, один із них – на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва.

12.05.2023 – *сольний концерт «Листи з весни»* у Національній бібліотеці України ім. Ярослава Мудрого, у програмі прозвучали вокальні цикли й солоспіви В. Антонюка, В. Кирейка, Л. Колодуба на вірші Валентини Антонюк, Київ, 2023.

21.04.2024 – *сольний концерт «Коліскова для тебе»* у малій залі театру ім. М. Старицького, у програмі прозвучали вокальні цикли «Теплі Пісні на вірші Валентини Антонюк» Валерія Антонюка, «Бентежність» Л. Колодуба на вірші Валентини Антонюк, Хмельницький, 2024.

23.05.2024 – *концерт-іспит «Голосом серця»* у Хмельницькому обласному художньому музеї, у програмі прозвучали вокальні твори на вірші й переклади Валентини Антонюк та з її репертуару, Хмельницький, 2024.

17.06.2024 – мистецький проєкт на здобуття освітньо - творчого ступеня «ДОКТОР МИСТЕЦТВА» - *ОБРАЗНИЙ ЗМІСТ ПОЕЗІЙ ВАЛЕНТИНИ АНТОНЮК У КАМЕРНО - ВОКАЛЬНІЙ ЛІРИЦІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ ХХІ СТОЛІТТЯ*, Хмельницький, 2024.